

נתונים חינוכיים

מטרת השיעור

היכרות עם נתונים על מערכת החינוך תוך קריאה ביקורתית שלהם.

רציונל

מערכת החינוך היא אחת המערכות הגדולות במדינה. התקציב השנתי של משרד החינוך הוא מעל 25 מיליארד שקל - השני בגודלו אחרי תקציב הביטחון. זו מערכת מורכבת שמשמשים בה בד בבד אידיאולוגיות, תיאוריות, פרקטיקות ואינטרסים. בשל מורכבותה של המערכת, כמות הנתונים הזורמים בתוכה היא אדירה.

המטרה של השיעור: "הכרת נתונים שונים של מערכת החינוך". הכרת הנתונים תיעשה בשתי רמות: האחת - חשיפה לנתונים בתחומים שונים; השנייה - תרגול ניתוח ביקורתי של הנתונים.

מבנה השיעור

1. חשיבותם של מספרים - פתיחה
הצגת נושא השיעור באמצעות שיר של להקת "הדג נחש".

2. א. נתונים חינוכיים - משחק טריוויה
חשיפה לנתונים בתחומים שונים הקשורים לחינוך ולבתי ספר, בעזרת משחק תחרותי.

ב. מה עומד מאחורי הנתונים - ניתוח ביקורתי
ניתוח ביקורתי של הנתונים ופיתוח מודעות לכך שמאחורי כל נתון מצוי מידע רב, שלא תמיד באפשרותנו לגלותו.

3. ברכה בסמוי מן העין - זווית קצת אחרת
קריאת מקור המציג נקודת מבט אחרת על מקומם של נתונים מספריים.

מהלך השיעור

1. חשיבותם של מספרים - פתיחה

חומרים

השיר "מספרים" של "הדג נחש" (בדיסק)
דפים עם מילות השיר

זמן

20 דקות

פתיחה

נפתח את השיעור בהקשבה לשיר שעוסק במספרים. לאחר מכן נבחן מה השיר אומר לנו ונציג את נושא השיעור.

מספרים

מילים לחן וביצוע: "הדג נחש"

אחד - מספר המדינות מהירדן לים.
שתיים - מספר המדינות שיום אחד יהיו כאן.

שלוש שנים וארבעה חודשים הוא הזמן שנתתי לצה"ל,

לא הייתי בקבע, הייתי בנח"ל.

חמישה שקלים עולה נסיעה באוטובוס עירוני,

בעצם ארבע תשעים,

אבל עד שהדיסק ייצא נותרו עוד כמה חודשים.

הייתי בן שש כשסאדאת בא לארץ,

בן שבע כשהם חתמו על ההסכמים.

שמונה הוא המספר של אורי מלמיליאן שהוא בלי שום ספק גיבור ילדתי.

תשע פעמים הייתי קרוב מדי לפיגוע, לפחות נכון לעכשיו.

עשר - התשובה הכי ישראלית לשאלה: מה המצב?

גם אני כמו כל היהודיים עסוק במספרים עשרים וארבע, שבע, שתים עשרה חודשים

אשתי בת עשרים ושבע, אני בן שלושים.

מתקרב מאוד הרגע בו נרצה להביא ילדים.

אבל נרצה גם שיהיה להם הכול

אוכל, בגדים, כדורגל, משחקים.

את מנכ"ל בנק הפועלים זה לא מטריד,

כי הוא מביא הביתה כל יום הביתה

עשרים ותשע אלף, שמונה מאות ושש

עשרה שקלים.

כל יום? אינעל ראבאק

חלקו את זה בשתיים, בחמש, בעשר

זו עדיין משכורת חודשית יפה להיום.

יסכימו איתו אלפי מפורטי מפעלי

הטקסטיל ביישובי הדרום,

הצמיחה בישראל באלפיים ואחת

הייתה מינוס אפס נקודה שש אחוז.

אנשים שעד אתמול הייתה להם עבודה

רואים עגבנייה בפח וחושבים "איזה

בזבוז".

מצב המשק הישראלי הוא החמור ביותר

בארבעים ושמונה השנים האחרונות.

ארבעים ושמונה? מוכר לי המספר הזה

מאיפה לעזאזל?

ארבע חברות סולר מתחרות על האוון

של שבעים וחמש אחוז מהישראלים.

מנכ"ל סלקום הולך לבנק פעם בחודש

מפקיד משכורת שש מאות שבעים וארבע

אלף שקלים.

יש רבע מיליון מובטלים,

שלושים ושש אלף מהם נוספו השנה.

כנראה שאלי לוזון צודק כשהוא שר ...

גם אני כמו כל היהודיים עסוק במספרים עשרים וארבע, שבע, שתים עשרה חודשים

זיכרונם מוציאים בעשרה שקלים

דיסק שעבדנו עליו ארבע שנים.

הדולר עלה בעשרות אגורות,

תוך שלושה שבועות הזניק את שכר הדירה

למאות אלפי אנשים.

בכיס אין מספיק לספרי לימוד וטיטולים

מה עשתה הממשלה בתגובה?

קיצצה שנים עשר אחוז מקצבאות הילדים.

שהאשה תלך לעבודה ותביא כל שעה

שבע שקל ועשרים אגורות

בממוצע פחות ממה שגבר באותה העבודה

שמגלם את הקדמה אבל ממחיש את האסון
זה שכשאומרים אותו כל אדם שפוי עובר
לדום
הוא שש מיליון

גם אני כמו כל היהודיים עסוק במספרים
עשרים וארבע, שבע, שתים עשרה חודשים

היה מביא.
ואני לא נביא אבל בין חמש מאות לשש
מאות איש
ימותו השנה בכביש.
אדוני כבוד שר התחבורה
איך הנתון הזה גורם לך להרגיש?
ועדיין המספר הכי גדול עד היום

שאלות והנחיות לקבוצה

- על אלו צרכים עונה הרצון לארגן כל דבר במספרים?
- במה מועילה ידיעת נתונים מספריים?

למנחה

השיר מעלה דרך המספרים נושאים חברתיים שונים כמו אי-שוויון, עוני, מגדר, ביטחון ועוד. מטר תה של הפתיחה בשיעור זה היא לעסוק במשמעות של נתונים מספריים ובסוג הידע שנתונים אלה מספקים לנו. הזירה של הנתונים בשיר זה היא חברתית בעיקר, ולכן הוא מתאים לשיעור שעוסק בניתוח חברתי של נתונים חינוכיים.

למרות שהשיר נוגע בנושאים חברתיים חשובים, יש להימנע מלעסוק בהם באריכות בשיעור זה, להשאיר אותו כ"טריגר" בלבד ולהקדיש את רוב השיעור לנתונים החינוכיים.

2. א. נתונים חינוכיים - משחק טריוויה

זמן
50 דקות

חומרים
כרטיסי שאלות לטריוויה

קשה מאד לדעת נתונים מדויקים אודות מערכת החינוך, וזאת משתי סיבות: האחת היא גודלה ומורכבותה של המערכת; השנייה היא שאין במשרד החינוך ומשרד האוצר מדיניות של שקיפות ביחס לנתונים על החינוך בישראל, ועל כן יש מידה של עמימות שנשמרת ביחס לנתונים השונים. וכך, הורים לא תמיד יכולים לבדוק אם ילדיהם מקבלים מה שהם אמורים לקבל. בחלק זה של השיעור נכיר נתונים מרכזיים ונראה כיצד ניתן לבחון ולהבין אותם.

למנחה

לפני השיעור יש לגזור את כרטיסי המשחק המופיעים בסוף השיעור. משחק מצריך קצב, ולכן אין להרחיב את הדיבור על הנתונים המופיעים בשאלה, אלא להגיע לתשובה הנכונה בלבד. בחינת הנתונים תיעשה בחלק הבא של השיעור.

הנתונים בשאלות נכונים לשנים 2005-2006. אפשר להתעדכן ברוב הנתונים באתרים של משרד החינוך, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומרכז אדוה. הנתונים המופיעים כאן הם חלק קטן מן הנתונים הקיימים במערכת בתחומים השונים (כולל תכנים, מבחני מיצ"ב, השוואות בין אוכלוסיות ועוד).

מהלך המשחק

נתחלק לשתי קבוצות. כל קבוצה בתורה לוקחת כרטיס שאלה. נציג של הקבוצה קורא את השאלה ואת שלוש התשובות בקול, הקבוצה בוחרת את התשובה הנכונה, לדעתה. כל תשובה נכונה מזכה ב-10 נקודות. מנצחת הקבוצה שצוברת יותר נקודות.

שאלות למשחק:

1. מה מספר התלמידים במערכת החינוך?
 - א. קרוב למיליון
 - ב. קרוב למיליון וחצי
 - ג. מעל שלושה מיליון
2. כמה מוסדות לימוד קיימים במערכת החינוך?
 - א. 3,900
 - ב. 10,200
 - ג. 1220
3. מהו מספר הכיתות במערכת?
 - א. מעל 100,00
 - ב. קרוב ל-50,000
 - ג. מעל 20,000
4. מהו מספר המורים במערכת?
 - א. 125,000 (אומדן של משרד החינוך)
 - ב. כ-50,000
 - ג. 200,000
5. כמה שעות בשבוע מתוקצבות לכיתה, בממוצע?
 - א. 30.4
 - ב. 54.2
 - ג. 40.5
6. אלו שני זרמים המדינה מתקצבת בנפרד?
 - א. בתי ספר ייחודיים והחינוך החרדי
 - ב. חינוך התיישבותי וחינוך עצמאי מוכר
 - ג. החינוך הערבי והחינוך ההתיישבותי
7. באיזה זרם לומדים רוב התלמידים בישראל?
 - א. החרדי
 - ב. הממלכתי
 - ג. הממלכתי-דתי
8. באיזו מגמה נמצאת הזכאות לתעודת בגרות בשנתיים האחרונות?
 - א. עלייה
 - ב. ירידה
 - ג. עלייה קלה
9. מה היה אחוז הזכאים לתעודת בגרות בשנת 2005?
 - א. 44.9%
 - ב. 70.2%
 - ג. 25.6%
10. מהו אחוז הפער בין הבנים לבנות בזכאות לתעודת בגרות?
 - א. 7% לטובת הבנים
 - ב. 11% לטובת הבנות
 - ג. אין פער

11. מהו אחוז התלמידים בכיתה י"ב מכלל הנערים/ות בגילאי 17-18 ? (ללא חרדים ומזרח ירושלים)
- א. 98.2%
ב. 80.5%
ג. 93.4%
12. מהו אחוז התלמידים הזכאים לתעודת בגרות מקבוצת הגיל (גילאי 17-18) ? (ללא חרדים ומזרח ירושלים)
- א. 54.6%
ב. 80.2%
ג. 70.6%
13. כיצד מתחלקים אחוזי הלומדים בכיתות י"ב בין המסלולים עיוני וטכנולוגי ?
- א. 90% - עיוני 10% - טכנולוגי
ב. 62% - עיוני 37% - טכנולוגי
ג. 50% - עיוני 50% - טכנולוגי
14. באיזה מהמסלולים אחוז הזכאים לבגרות הוא הגדול ביותר ?
- א. בעיוני בהפרש של 20%
ב. בעיוני בהפרש של 5%
ג. בטכנולוגי בהפרש של 10%
15. מהו שיעור בעלי תעודת בגרות שיכולים להתקבל לאוניברסיטה ?
- א. 88.9%
ב. 65.3%
ג. 42.2%
16. מה היה תקציב החינוך בשנת 2005 ?
- א. 15 מיליארד ₪
ב. 10 מיליארד ₪
ג. קרוב ל-25 מיליארד ₪
17. מהו חלקה של המדינה בסכום הכולל המושקע בחינוך ? (בשנים 2002-2004)
- א. 75%
ב. 50%
ג. 100%
18. באיזה מקום נמצאת ישראל בהוצאה הממשלתית לחינוך ? (מתוך 21 מדינות מפותחות)
- א. במקום הרביעי
ב. במקום העשירי
ג. במקום ה-14
19. כמה שעות שבועיות בתנ"ך חובה ללמד בבית הספר היסודי ?
- א. אין חובה
ב. שעתיים
ג. ארבע שעות
20. מהו הסכום המוקדש לפעילות תרבות יהודית ?
- א. קרוב ל-90 מליון שקלים
ב. קרוב לחצי מיליארד שקלים
ג. כמה עשרות מיליוני שקלים
21. כמה שעות לימוד שבועיות בתנ"ך יש בחט"ב בבית הספר הממלכתי ?
- א. חמש שעות
ב. שעתיים
ג. שמונה שעות

שאלות והנחיות לקבוצה

- איזו תחושה גורם לכם מבול הנתונים?
- אלו תשובות נראות לכם סבירות ואלו נראות בלתי סבירות?

למנחה

השאלות בעקבות המשחק מתייחסות בעיקר לתחושה ות האנשים בעקבות עצם החשיפה לנתונים רבים בבת אחת. ההתמודדות עם נתונים מספריים רבים היא לא פשוטה מכמה סיבות: אי היכולת לזכור הכ ול; התחושה שהכמות גדולה מדי לאדם מן השורה; כל תשובה מעלה שאלות נוספות שאין להן תשובות בשאלון זה.

השאלות במשחק מתחלקות לחמישה נושאים שונים. כל אחד מן הנושאים מעלה שאלות נוספות. אפשר להתייחס לשאלות הנוספות גם בשלב הבא של השיעור - שלב הניתוח הביקורתי של הנתונים.

א. שאלות 1-5 נתונים בסיסיים

השאלות עוסקות במרכיבים הראשוניים של המערכת כמו מספרי תלמידים, מורים וכיתות. הנתונים בנושא זה נראים פשוטים לכאורה, אך כל אחד מורכב יותר ממה שנראה לעין בכל אחד מנתונים אלה אפשר לשאול: מה באמת כולל המספר בתוכו? לדוגמה: האם מספר התלמידים כולל גני ילדים ושנת י "ג? יש לשאלה השלכות כאשר בוחנים את האינטרסים של המשרד בצמצום ובהרחבה של ה נתון המספרי המתפרסם.

ב. שאלות 6-7 זרמים בחינוך

במדינה קיימים שני זרמים ממלכתיים בחינוך: הכללי והדתי. נוסף לכך קיימים זרמים ייחודיים שהמדינה מתקצבת בנפרד. חלק מהזרמים מתוקצבים באופן נכבד וחלק פחות. הנושאים שניתן לבחון בסוגיית הזרמים בחינוך רבים, ואפילו רק באמצעות שתי השאלות המופיעות במשחק. לדוגמה: מדוע החינוך ההתיישבותי והחינוך העצמאי (שרובו חרדי) מתוקצב ים בנפרד? האם יש משמעות להפרדה זו לגבי התכנים הנלמדים?

ג. שאלות 8-15 תעודת בגרות

ההנחה היא שנושא זה מעסיק את ההורים במיוחד. נושא תעודת הבגרות נוגע בתחומים חינוכיים ולימודיים רבים. נשאל שתי שאלות הפותחות נושאים רבים לבדיקה. שאלה מס' 8: ממה נובעת מגמת העל ייה בזכאות לתעודת הבגרות? האם משיפור איכות הלימוד או מהנמכת הסטנדרטים בבחינה? שאלה מס' 9: האם כל תעודות הבגרות מהוות כרטיס כניסה לאוניברסיטה?

ד. שאלות 16-18 תקציב

מטבע הדברים התקציב של משרד החינוך מורכב מאוד. השאלות במשחק נותנות מידע על שלושה תחומים בלבד. השאלה שמיד עולה היא, לאן הולך כל הכסף? התשובה, כמובן - למשכורות. משרד החינוך הוא המעסיק השני בגודלו בין משרדי הממשלה, וכ- 70% מתקציבו מיועד ים למשכורות מורים. השאלות הערכיות שנשאלות בעקבות הנתונים בנושא התקציב הן בתחום החלוקה הצודקת של המשאבים בין האוכלוסיות השונות.

ה. שאלות 19-21 זהות יהודית

השאלות בתחום הן רבות: איזה חלק מן התקציב לתרבות יהודית מועבר לבתי ספר ממלכתיים, ואי זה לממלכתיים-דתיים? האם יש עוד שעות לימוד בתחומי היהדות נוסף לתנ"ך?

כפי שנאמר לעיל, הנתונים בשיעור זה הן רק הקצה של כמות הנתונים הקיימת בעזרת התרגיל ניתן ליישם את דרך החשיבה על נתונים סטטיסטיים נוספים מנתונים ברמת בית הספר הפרטי שבו הילד לומד ועד לאלה המתפרסמים בתקשורת.

ב.2. מה עומד מאחורי הנתונים - ניתוח ביקורתי

חומרים דפי נתונים
זמן 50 דקות

מאחורי כל נתון מספרי מסתתר מידע רב. השאלות שעולות בקריאת נתון הן אלה: מה המשמעות של הנתון? האם יש מספר אפשרויות להבין אותו? כיצד ניתן לפרק אותו? מה אני, כאזרח מן השורה, יכול להשיג מכמות הנתונים האדירה? בחלק זה של השיעור נבחן יחד שניים-שלושה נתונים ולאחר מכן נעבוד בקבוצות קטנות. כל קבוצה תבחן נתון שמעניין אותה.

שאלות והנחיות לקבוצה

מספר השעות הממוצע לכיתה בשבוע הוא 54.2 (שאלה מס' 5). אם מחלקים מספר זה בימות השבוע מקבלים 9 שעות לימוד ביום.

- האם הילד של מישהו בקבוצה לומד כל כך הרבה שעות במימון המדינה?
- איך, לפי דעתכם, הגיעו למספר הזה?

מספר הכיתות במערכת החינוך: 46,089 (שאלה מס' 3).

- מה, לפי דעתכם, כלול במושג "כיתות", נוסף על הכיתות הרגילות?
- אלו כיתות מקבלות תקצוב אחר מכיתה רגילה (הקבוצה, כיתה טיפולית, כיתה שילוב)?

נתחלק לקבוצות קטנות.

- כל קבוצה תבחר נתון או שניים ותשאל לגביו כמה שיותר שאלות, בדומה לשאלות ששאלנו לגבי הנתון בשאלה מס' 5 והנתון בשאלה מס' 3.

למנחה

הנתון הראשון שמנתחים יחד עם הקבוצה הוא מספר שעות הלימוד השבועיות לכיתה. המספר גדול בהרבה משעות הלימוד שהתלמידים לומדים בפועל בשל שעות מסוגים שונים שהוא כולל, כמו: חלוקה להקבוצות (כאשר הכיתה מתחלקת לשתי הקבוצות, שיעור זה מחושב כשעתיים שבועיות), תוספת לישובים קטנים, הפרדה בין בנים לבנות וכן שעות מחנך הנוספות לשעות ההוראה של המחנך והוא אינו מלמד אותן בפועל.

הנתון השני שמנתחים עם הקבוצה הוא מספר הכיתות במערכת. מי שאינו מציין בנתונים אינו יכול לדעת אם מספר זה הוא מספר סביר או לא. ההנחה הראשונה היא שהכונה במספר זה היא לכיתות-אם רגילות. נתון זה כולל גם כיתות לא תקינות, גם הקבוצות, גם כיתות טיפוליות שיש בהן תלמידים המקבלים שיעורי הוראה מתקנת אך לומדים בכיתה רגילה, ועוד.

המטרה העיקרית של חלק זה בשיעור היא לחדד את ההבנה שנתונים סטטיסטיים אינם מנותקים ממכלול הנושאים שאליהם הם קשורים.

ניתוח ביקורתי מתקיים תמיד בשתי רמות:

- הבנת המשמעות של המספר המופיע בנתון. לדוגמה: מס' השעות השבועיות לכיתה 54.2, מספר שנראה לא סביר.
- הבנת ההשלכות של הנתון, הכלליות ובעיקר החברתיות. לדוגמה: ממוצע שעות שבועיות לכיתה - מה הם הקצוות של הערכים של הממוצע? אלו אוכלוסיות זוכות בערכים הגבוהים ואלו בערכים הנמוכים?

כל אחד מן הנושאים המופיע בשאלות המשחק יכול להיבחן בשתי רמות אלה.

תרגול של חשיבה ביקורתית אינו רק תרגיל מחשבתי, אלא יש לו השלכות מעשיות. הורים המנתחים נתונים באופן ביקורתי יכולים לפעול בתוך המסגרות החינוכיות של ילדיהם מתוך ידע והבנה של המערכת.

ניתוחים ביקורתיים בתחומי החינוך ניתן למצוא במחקרים של "מרכז אדוה", מכון בלתי תלוי לחקר החברה הישראלית ולקידום רעיון השוויון והצדק החברתי.

המרכז מתמקד בחקר המדיניות החברתית בישראל, השלכותיה על החברה הישראלית כולה, ועל כל אחת מהקבוצות המרכיבות אותה.
[/http://www.adva.org](http://www.adva.org)

אסיף

החשיפה לנתונים רבים והניתוח הביקורתי שלהם מעמידים אותנו בפני דילמה: מצד אחד, ככל שיש בידינו יותר נתונים מתחזקת יכולתנו לבקר את המערכת, לדעת מה הזכויות המגיעות לנו ולבחון את הדרך למימושן על בסיס המידע שבידינו. מצד שני, הניתוח הביקורתי חושף את העובדה שמאחורי כל נתון מסתתר מידע רב שלא נמצא ברשותנו, ושמה שידוע לנו הוא רק קצה קרחון. ייתכן אפוא שבאמונה שביכולתנו לבחון את המערכת יש ממד של אשליה.

שאלות והנחיות לקבוצה

- לנוכח דילמה זו, האם חשיפה לנתונים היא מקור של כוח או מקור של חולשה?

למנחה

באסיף עולה הדילמה המלווה את התכנית כולה: האם ידע הוא גורם מחזק או מחליש? דילמה מעצם טבעה נשארת ללא פתרון. לידע יש כוח רב ברמת הפרט וברמת הקבוצה. אנשים בוחרים אחרת ופועלים אחרת כשהם מתבססים על ידע. עם זאת, הידע (שהוא תמיד חלקי) יכול לגרום לתסכול ולייאוש מהיכולת ל פעול לשינוי, וכן להביא למסקנה שאולי עדיף להישאר חסרי ידע...

3. ברכה בסמוי מן העין - זווית קצת אחרת

זמן
30 דקות

חומרים
כרטיסי שאלות לטריווייה
דפי נתונים

שאלות והנחיות לקבוצה

- האם הנתונים הם חזות הכול?

וזהו עניין ייעוד התורה בברכות וקללות, שאין לך כל יחיד ויחיד שלא יארעו לו בכל יום נסים נסתרים והוא אינו יודע, וכן דרשו רבותינו זיכרונם לברכה אין בעל הנס מכיר בנסו. וכדי להורות שהנסים הנסתרים הם עם האדם בכל יום לכך ביארו לנו רבותינו זיכרונם לברכה מאמר אחד, הוא שאמרו הנכנס למוד את גורנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שתשלח ברכה בכרי הזה, ואם מדד ואחר כך ברך הרי זו תפילת שווא, שאין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר "יצו ה' אתך את הברכה באסמיק" (דברים כח).
רבנו בחיי בן אשר, פירוש על התורה ההקדמה לפרשת כי תשא

רבנו בחיי בן אשר

חי בעיר סרגוסה בספרד בסוף המאה ה-13 ותחילת המאה ה-14 (נפטר ב-1340). פרשן, דרשן ומקובל, ספרו החשוב ביותר הוא פירושו על התורה. פירושו על התורה כתוב בצורה של דרושים. פירושו מהווה מקורו יחידי למדרשים שכתב היד שלהם אבד.

שאלות והנחיות לקבוצה

- איזו גישה מציע רבנו בחיי ביחס לנתונים ולמדידה?

למנחה

השיעור כולו מציג את משמעותם של נתונים מספריים ו את החשיבות של ידיעתם ושל בחינתם באופן ביקורתי.

בסיום השיעור אנחנו יוצרים, בעזרת רבנו בחיי בן אשר, הקשר רחב יותר שבו הנתונים הם מרכיב אחד בלבד במציאות שיש בה גורמים וכוחות נוספים, לא כולם ניתנים לתצפית ולמדידה. רבנו בחיי מציע, אמנם בהקשר אחר לגמרי (הקשר של אדם הנכנס לגורן למדוד את תפוקת עבודתו באותה שנה), יחס אחר בין הגלוי לנסתר, בין מה שהוא מדיד למה שסמוי מן העין ולא ניתן למדידה וכימות. הידיעה שהברכה מתקיימת בדבר הסמוי מן העין מסייגת את ההתייחסות לנתונים מספריים כאל חזות הכול.

אפשר להבין את הצעתו של רבנו בחיי גם במושגים עכשוויים של הערכה איכותית לעומת הערכה כמותית. רבנו בחיי מציע הערכה של תהליכי למידה וחינוך החורגים מן הדרך הכמותית ובנויים על הדברים הקשים יותר לתצפית ולמדידה כמותית: הסמוי מן העין יכול להתפרש כאן כדרך איכותית להערכה [למשל, שיחות עומק עם תלמידים ומורים].

סיכום

בשיעור זה ניסינו לבחון דרך הנתונים אלו ערכים ומגמות מנחים את מקבלי ההחלטות ואלו השלכות יש להם על הפרט והקהילה המצומצמת שאליה אנו משתייכים. למרות הידיעה שאין באפשרותנו להגיע לכל המידע ולבחון כל פרט בתוכו, רכישת דרך המחשבה הביקורתית מובילה גורמת לאיסוף מידע נוסף תוך בחינה מתמדת של ההשתמעויות שלו בפועל.

חשיבותם של מספרים

מספרים

מילים לחן וביצוע: הדג נחש

מצב המשק הישראלי הוא החמור ביותר בארבעים ושמונה השנים האחרונות. ארבעים ושמונה? מוכר לי המספר הזה מאיפה לעזאזל? ארבע חברות סלולר מתחרות על האוזן של שבעים וחמש אחוז מהישראלים. מנכ"ל סלקום הולך לבנק פעם בחודש מפקיד משכורת שש מאות שבעים וארבע אלף שקלים. יש רבע מיליון מובטלים, שלושים ושש אלף מהם נוספו השנה. כנראה שאלי לוזון צודק כשהוא שר... גם אני כמו כל היהודיים עסוק במספרים עשרים וארבע, שבע, שתים עשרה חודשים זייפנים מוציאים בעשרה שקלים דיסק שעבדנו עליו ארבע שנים. הדולר עלה בעשרות אגורות, תוך שלושה שבועות הזניק את שכר הדירה למאות אלפי אנשים. בכיס אין מספיק לספרי לימוד וטיטולים מה עשתה הממשלה בתגובה? קיצצה שנים עשר אחוז מקצבאות הילדים. שהאישה תלך לעבודה ותביא כל שעה שבע שקל ועשרים אגורות בממוצע פחות ממה שגבר באותה העבודה היה מביא. ואני לא נביא אבל בין חמש מאות לשש מאות איש ימותו השנה בכביש. אדוני כבוד שר התחבורה איך הנתון הזה גורם לך להרגיש? ועדיין המספר הכי גדול עד היום שמגלם את הקדמה אבל ממחיש את האסון זה שכשאומרים אותו כל אדם שפוי עובר לדום הוא שש מיליון גם אני כמו כל היהודיים עסוק במספרים עשרים וארבע, שבע, שתים עשרה חודשים

אחד - מספר המדינות מהירדן לים. שתיים - מספר המדינות שיום אחד יהיו כאן. שלוש שנים וארבעה חודשים הוא הזמן שנתתי לצה"ל, לא הייתי בקבע, הייתי בנח"ל. חמישה שקלים עולה נסיעה באוטובוס עירוני, בעצם ארבע תשעים, אבל עד שהדיסק ייצא נותרו עוד כמה חודשים. הייתי בן שש כשסאדאת בא לארץ, בן שבע כשהם חתמו על ההסכמים. שמונה הוא המספר של אורי מלמיליאן שהוא בלי שום ספק גיבור ילדותי. תשע פעמים הייתי קרוב מדי לפיגוע, לפחות נכון לעכשיו. עשר - התשובה הכי ישראלית לשאלה: מה המצב?

גם אני כמו כל היהודיים עסוק במספרים עשרים וארבע, שבע, שתים עשרה חודשים אשתי בת עשרים ושבע, אני בן שלושים. מתקרב מאוד הרגע בו נרצה להביא ילדים. אבל נרצה גם שיהיה להם הכול אוכל, בגדים, כדורגל, משחקים. את מנכ"ל בנק הפועלים זה לא מטריד, כי הוא מביא הביתה כל יום הביתה עשרים ותשע אלף, שמונה מאות ושש עשרה שקלים. כל יום? אינעל ראבאק חלקו את זה בשתיים, בחמש, בעשר. זו עדיין משכורת חודשית יפה להיום. יסכימו איתו אלפי מפורטי מפעלי הטקסטיל ביישובי הדרום, הצמיחה בישראל באלפיים ואחת הייתה מינוס אפס נקודה שש אחוז. אנשים שעד אתמול הייתה להם עבודה רואים עגבנייה בפח וחושבים "איזה בזבוז".

נתונים חינוכיים - כרטיסי השאלות

<p>3 מהו מספר הכיתות במערכת ?</p> <p>א. מעל 100,00 ב. קרוב ל-50,000 ג. מעל 20,000</p>	<p>2 כמה מוסדות לימוד קיימים במערכת החינוך ?</p> <p>א. 3,900 ב. 10,200 ג. 1220</p>	<p>1 מה מספר התלמידים במערכת החינוך ?</p> <p>א. קרוב למיליון ב. קרוב למיליון וחצי ג. מעל שלושה מיליון</p>
<p>6 אלו שני זרמים המדינה מתקצבת בנפרד ?</p> <p>א. בתי ספר ייחודיים והחינוך החרדי ב. חינוך התיישבותי וחינוך עצמאי מוכר ג. החינוך הערבי והחינוך ההתיישבותי</p>	<p>5 כמה שעות שבועיות מתוקצבות לכיתה בממוצע ?</p> <p>א. 30.4 ב. 54.2 ג. 40.5</p>	<p>4 מהו מספר המורים במערכת ?</p> <p>א. 125,000 (אומדן, אין מספר מדויק) ב. כ-50,000 ג. 200,000</p>
<p>9 מה אחוז הזכאים לתעודת בגרות בשנת 2005 ?</p> <p>א. 44.9% ב. 70.2% ג. 25.6%</p>	<p>8 באיזו מגמה נמצאת הזכאות לתעודת בגרות בשנתיים האחרונות ?</p> <p>א. עלייה ב. ירידה ג. עלייה קלה</p>	<p>7 באיזה זרם לומדים רוב התלמידים בישראל ?</p> <p>א. החרדי ב. הממלכתית ג. הממלכתית-דתית</p>
<p>12 מהו אחוז התלמידים הזכאים לבגרות מקבוצת הגיל ? (ללא חרדים ומזרח ירושלים)</p> <p>א. 54.6% ב. 80.2% ג. 70.6%</p>	<p>11 מהו אחוז התלמידים הלומדים בכיתה י"ב מכלל הנערים/ות בגילאי 17-18 ? (ללא חרדים ומזרח ירושלים)</p> <p>א. 98.2% ב. 80.5% ג. 93.4%</p>	<p>10 מהו אחוז הפער בין הבנים לבנות בזכאות לבגרות ?</p> <p>א. 7% לטובת הבנים ב. 11% לטובת הבנות ג. אין פער</p>

15
מהו שיעור בעלי תעודת בגרות שיכולים להתקבל לאוניברסיטה?

א. 88.9%
ב. 65.3%
ג. 42.2%

14
באיזה מהמסלולים אחוז הזכאים לבגרות הוא הגדול ביותר?

א. בעיוני בהפרש של 20%
ב. בעיוני בהפרש של 5%
ג. בטכנולוגי בהפרש של 10%

13
כיצד מתחלקים אחוזי הלומדים בכיתות י"ב בין המסלולים עיוני וטכנולוגי?

א. 90% עיוני 10% - טכנולוגי
ב. 62% - עיוני 37% - טכנולוגי
ג. 50% - עיוני 50% - טכנולוגי

18
באיזה מקום נמצאת ישראל בהוצאה הממשלתית לחינוך? (מתוך 21 מדינות מפותחות)

א. במקום הרביעי
ב. במקום העשירי
ג. במקום ה-14

17
מהו חלקה של המדינה בסכום הכולל המושקע בחינוך?

א. 75%
ב. 50%
ג. 100%

16
מה היה תקציב החינוך בשנת 2005?

א. 15 מיליארד ₪
ב. 10 מיליארד ₪
ג. קרוב ל-25 מיליארד ₪

21
כמה שעות לימוד שבועיות בתנ"ך יש בחט"ב בבית הספר הממלכתי?

א. חמש שעות
ב. שעתיים
ג. שמונה שעות

20
מהו הסכום המוקדש לפעילות תרבות יהודית?

א. קרוב ל-90 מיליון ₪
ב. קרוב לחצי מיליארד ₪
ג. כמה עשרות מיליון ₪

19
כמה שעות שבועיות בתנ"ך חובה ללמד בבית הספר היסודי?

א. אין חובה
ב. שעתיים
ג. ארבע שעות

נתונים חינוכיים – תשובות

1. מה מספר התלמידים במערכת החינוך?
קרוב למיליון וחצי
2. כמה מוסדות לימוד קיימים במערכת החינוך?
3,900
3. מהו מספר הכיתות במערכת?
קרוב ל-50,000
4. מהו מספר המורים במערכת?
125,000 (אומדן, אין מספר מדויק)
5. כמה שעות בשבוע מתוקצבות לכיתה בממוצע?
54.2
6. אלו שני זרמים המדינה מתקצבת בנפרד?
חינוך התיישבותי וחינוך עצמאי מוכר
7. באיזה זרם לומדים רוב התלמידים בישראל?
הממלכתי
8. באיזו מגמה נמצאת הזכאות לתעודת בגרות בשנתיים האחרונות?
עלייה קלה
9. מהו אחוז הזכאים לתעודת בגרות בשנת 2005?
44.9%
10. מהו אחוז הפער בין הבנים לבנות בזכאות לבגרות?
11% לטובת הבנות
11. מהו אחוז התלמידים בכיתה י"ב מכלל הנערים/ות בגילאי 17-18? (ללא חרדים ומזרח ירושלים)
93.4%
12. מהו אחוז התלמידים הזכאים לבגרות מקבוצת הגיל? (ללא חרדים ומזרח ירושלים)
54.6%
13. כיצד מתחלקים אחוזי הלומדים בכיתות י"ב בין המסלולים עיוני וטכנולוגי?
62% - עיוני 37% - טכנולוגי
14. באיזה מהמסלולים אחוז הזכאים לבגרות הוא הגדול ביותר?
בעיוני בהפרש של 20%
15. מהו שיעור בעלי תעודת בגרות שיכולים להתקבל לאוניברסיטה?
42.2%
16. מה היה תקציב החינוך בשנת 2005?
קרוב ל-25 מיליארד ש"ח
17. מהו חלקה של המדינה בסכום הכולל המושקע בחינוך?
75%
18. באיזה מקום נמצאת ישראל בהוצאה הממשלתית לחינוך? (מתוך 21 מדינות מפותחות)
במקום ה-14
19. כמה שעות שבועיות בתנ"ך חובה ללמד בבית הספר היסודי?
שעתיים
20. מהו הסכום המוקדש לפעילות תרבות יהודית?
א. קרוב ל-90 מיליון שקלים
21. כמה שעות לימוד שבועיות בתנ"ך יש בחט"ב בבית הספר הממלכתי?
שעתיים

ברכה בסמוי מן העין - זווית קצת אחרת

וזוהו עניין יעוד התורה בברכות וקללות, שאין לך כל יחיד ויחיד שלא יארעו לו בכל יום נסים נסתרים והוא אינו יודע, וכך דרשו רבותינו זיכרונם לברכה אין בעל הנס מכיר בנסו. וכדי להורות שהנסים הנסתרים הם עם האדם בכל יום לכך ביארו לנו רבותינו זיכרונם לברכה מאמר אחד, הוא שאמרו הנכנס למוד את גורנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שתשלח ברכה בכרי הזה, ואם מדד ואחר כך בירך הרי זו תפילת שווא, שאין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר "יצו ה' אתך את הברכה באסמיך" (דברים כח).
רבנו בחיי בן אשר, פירוש על התורה ההקדמה לפרשת כי תשא

רבנו בחיי בן אשר
חי בעיר סרגוסה בספרד בסוף המאה ה-13 תחילת המאה ה-14 (נפטר ב-1340). פרשן, דרשן ומקובל. ספרו החשוב ביותר הוא פירושו על התורה. פירושו על התורה כתוב בצורה של דרושים. פירושו מהווה מקורו יחידי למדרשים שכתב היד שלהם אבד.